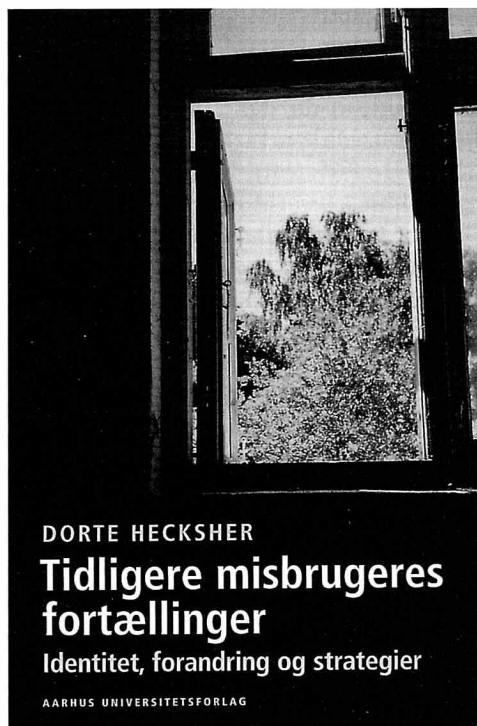

JEG FORANDRER MIG . . .

(with a little help from my friends)

Benny Lihme anmelder

Dorte Hecksher:
Tidligere misbrugeres fortællinger.
Identitet, forandring og strategier.
Aarhus Universitetsforlag.
200 sider, 248,- kr.

Ph.D.-psykolog Dorte Hecksher, ansat på Center for Rusmiddelforskning under Aarhus Universitet, har interviewet 15 tidligere misbrugere, som har været indskrevet i stoffri behandling på syv døgnbehandlingsinstitutioner i perioden 1996-1997.

Undersøgelsen har afsæt i en større kvantitativ follow up-undersøgelse. Bogens 15 fortællinger repræsenterer forskellige behandlingsideologier i form af fire, der har været på socialpædagogiske institutioner, én har været i et Phoenix House-program og ti har været på fire forskellige Minnesota-institutioner.

De interviewede havde en gennemsnitsalder på 31 år ved behandlingens start og en gennemsnitlig alder på interviewtidspunktet på 36 år. Blandt de ti der havde været i Minnesota-behandling, var hele otte tilknyttet selvhjælpsgrupper i Anonyme Narkomaner eller Anonyme Alkoholikere, hvor afhængighed ses som en sygdom, der kan bremses i sin udvikling, men aldrig helbredes.

Dorte Hecksher har valgt at anlægge et individualpsykologisk perspektiv på hendes respondenters fortællinger, ligesom begrebet *narrativer* spiller en stor rolle i bogen. Der er altså hverken tale om en journalistisk interviewbog eller klinisk case-gennemgang, men om en teoretisk begrundet fokusering på "narkomaners" forandring af identitet. Perspektivet er undersøgelsespersonernes forandring af selvopfattelsen og deres mestring af omstillingen til en tilværelse uden misbrug. En fagligt (selv)bevidst tolkning af datamaterialet med et vist abstraktionsniveau, hvor forbindelsen mellem teori og empiri fremstår velmotiveret og gennemsigtig. Forfatteren fremlægger med grundighed både de metodiske fremgangsmåder og teoretiske forståelseshorisonter, som er overvejende identitets- og socialpsykologiske.

Som det er tilfældet med bøger om "mønsterbrydere" og psykiatriske patienters "recovery, er man som læser af denne bog forhåndsprogrammeret i positiv retning. Man sidder ikke spændt og venter på nogle behandlingsresultater i og med, at bogens datamateriale udgøres af misbrugere, der ikke kun er kommet ud af deres misbrug og har været stoffri i en lang periode

(mellem 4 og 8 1/2 år), men også har forandret sig personligheds- og identitetsmæssigt. Spændingen går med andre ord ikke på om, men hvordan de pågældende har forandret sig (af hvilke grunde)?

Tilhængere af evidensbaseret behandling vil sikkert læse bogen med skuffelse, idet forestillingen om en behandlingsmæssig "best practice" end ikke nævnes. Tværtimod konkluderes det i afsnittet om "grunde til forandring", at der ikke findes én rigtig måde at skabe forandring på, samtidig med at der heller ikke findes én begrundelse for forandring.

Bogens 15 fortællinger kan således ikke tages til indtægt for, at det ene behandlingstilbud er mere effektivt end det andet. Som i psykoterapiforskningen kan de forskellige behandlingstilbud siges at være lige virksomme, idet de alle på en eller anden måde er del af nogle misbrugerers ophør med deres misbrug.

Spørgsmålet er imidlertid, om det er behandlingen som en specifik faktor, der er det virksomme. Eller om det, som psykoterapiforskningen har vist, er nogle uspecifikke "rivaliserende" faktorer i forbindelse med og uden om behandlingen, der virker.

En af de mandlige respondenter har f. ex. været tilfreds med at komme i behandling, men mener ikke, at det er behandlingen som sådan, der har fået ham ud af misbruget:

"Det var fint at være i behandling... men altså. Det er ikke behandlingen, som har hjulpet mig, efter jeg kom hjem. Det er noget helt andet. Det var fint at være i behandling, og det var fint at møde en masse mennesker, som var ligesom mig. Men det er ikke det, jeg er holdt igennem på. Det er simpelthen de venner, jeg har fået... Jeg føler nogle gange, at det tager behandlingen æren for, og det er overhovedet ikke behandlingen. For uden det der netværk, som er bagefter, så er jeg sikker på, så var jeg røget i." (s. 124).

Den pågældende tilhører den gruppe på syv (ud af 10), som er knyttet til NA eller AA. Disse – alle mænd! – har skabt afstand til stoffer, men ikke nødvendigvis til de mennesker, de indgik i relationer med førhen. Mens disse har valgt en strategi og identitet som *eks'er*, har andre (kvinder!) valgt *identitetsbrud*. Eks'erne holder med andre ord fast ved fortiden og gør den til en dyd i de subkulturelle NA-sammenhænge, mens der ved de

overvejende kvindelige identitetsbrud er tale om, at fortiden skjules og lægges bag personen. Også hvad kvinderne med identitetsbrud angår, kan der være tvivl om, hvad det egentlig er, der har hjulpet dem. En respondent fortæller, at det først og fremmest var den normalitet nogle bestemte behandlere repræsenterede for hende, der blev interessante som rollemodeller:

"... hun (behandleren) var sådan lidt ligesom en mor, ikke. Og så gik der lang tid, og så har hun alligevel hjulpet mig, synes jeg, med at bygge mig op ... Der har været nogle kvinder, hvor jeg kunne se, at sådan kunne man være, når man er voksen. At få sådan nogle billeder..." (s. 103).

Uanset hvilken strategi de pågældende har valgt for at fastholde en tilværelse uden stoffer, er bogens hovedbudskab, at forandring ikke er muligt uden klienternes eget ønske om forandring:

"Et fælles træk i de 15 fortællinger er, at ingen af undersøgelsespersonerne oplevede, at de kunne iværksætte en substantiel forandring, før de selv havde et ønske om at ville forandre sig." (s. 174).

Det er omkring dette aktør-perspektiv, at bogen har sin betydning. I hele diskussionen om hvilke serveydelser eller programmer, der producerer mest effekt, glemmes aktørpositionen hyppigt i program- og manualfixeringer på bekostning af denne undersøgelses fund: at selv stofafhængige borgere er aktører og har deres (individuelle) grunde til handlinger. Ikke mindst nogle af undersøgelsens kvindelige "Jeg vælger mig selv"-historier fremstår i bogen overbevisende på baggrund af kvindernes bevidste tagen pant i en ny fremtid i form af uddannelse, arbejde og familieliv

Afgørende faktorer består i at flytte rent geografisk fra misbrugsmiljøet, etablere social adskillelse ved at fremme og udvikle sociale relationer uden for misbrugsmiljøet og rent mentalt etablere en ny selvopfattelse. I forbindelse med deltagelse i NA-selvhjælpsgrupper kommer der positivt stabiliserende forhold ind, såsom udvikling af individuel modenhed, spirituel vækst og minimering af selvoptagethed.

Dorte Hecksher er inspireret af bl.a. Biernacki's bog "Pathways from heroin addiction. Recovery without treatment". Netop recovery-fænomenet falder én for under læsningen af "Tidligere misbrugerers fortællinger", hvorfor man da også på bogens vegne må ønske, at den ikke kun snævert får sit publikum i kredsen omkring stofmisbrugsbehandlingen. En samlæsning af denne bog med f. ex. Pernille Jensens "En helt anden hjælp. Recovery i bruger- og pårønderperspektiv" fra de psykiatriske felter forekommer oplagt.